

MountEE: Energy efficient and sustainable building
in European municipalities in mountain regions
IEE/11/007/SI2.615937

Work Package 3: Evaluering finansieringsinstrument

ANPASSADE FINANSIERINGSLÖSNINGAR FÖR HÅLLBART BYGGANDET I NORRA SVERIGE

REGION: NORRBOTTEN OCH VÄSTERBOTTEN

PARTNER: NENET AB

Nenet Norrbottens energikontor
Silva Herrmann, Wolfgang Mehl
Uppdaterat februari 2015

Innehållsförteckning¹

Inledning och problembeskrivning	3
Den kommunala finansieringen i Sverige.....	4
Status quo olika finansieringsmodeller inom energi i Sverige	6
Finansieringsbidrag inom hållbart byggandet och förvaltandet.....	8
Urval metodik och verktyg för att främja hållbart byggandet och förvaltandet ..	9
Strategiskt betänkande avseende fokus på finansiering inom MountEE	11
Evaluering av finansieringsbidrag och förbättringsförslag	12

¹ The sole responsibility for the content of this report lies with the authors. It does not necessarily reflect the opinion of the European Union. Neither the EACI nor the European Commission are responsible for any use that may be made of the information contained therein.

Inledning och problembeskrivning

Enligt Europaparlamentet och Europeiska rådets direktiv om byggnaders energiprestanda (2010/31/EG) ska samtliga nya offentliga byggnader efter 2018 och alla övriga nya byggnader från och med 2021 vara "Nära-Nollenergibyggnader (NNE)". Direktivet ställer också höga krav på byggnader som genomgår större ombyggnader. För att en byggnad skall definieras som en NNE-byggnad krävs inte bara en hög energiprestanda utan även att den tillförda energin i hög grad är förnyelsebar.

Det är dock fortfarande oklart vad en svensk tillämpning av begreppet "Nära-Nollenergibyggnader" innebär. I "Handlingsplan för nära-nollenergibyggnader (2012)" gör regeringen bedömningen att en svensk tillämpning av begreppet bör innebära skärpta krav på energihushållning jämfört med de krav som gäller enligt dagens byggregler. Men den säger också att det i dag inte finns tillräckligt underlag för att ange en kvantifierad riktlinje för hur långtgående skärpning som skulle kunna bli aktuellt, utan detta ska bedömas på ett gediget underlag baserat på bl.a. utvärdering av befintliga lågenergibyggnader, vissa demonstrationsprojekt av nya energieffektiva byggnader, ekonomiska analyser m.m. Endast skärpningar som är miljömässigt, fastighetsekonomiskt och samhällsekonomiskt motiverade ska genomföras.

De gällande byggregler ligger på en nivå av 120 (lokaler) - 130 kWm (bostäder) per kvadratmetret för Norra Sverige, dock finns det ett intresse i att bygga långsiktigt hållbart och att tillämpa till exempel passivhusprincipen även i Norrbotten och Västerbotten. Det kalla klimatet och den under en lång tid varande låga byggtakten beroende på avfolkning i många kommuner har lett till att det bara finns ett fåtal exempel på lågenergi- eller passivhuslösningar på offentliga byggnader i Norrbotten och Västerbotten.

Detta får som konsekvens att hållbart byggande (dvs. lågenergi- eller passivhusstandard) upplevs vara ekonomiskt riskfyllt, då det är ett exempel på byggande utanför de traditionella ramarna. Det saknas erfarenhet, kunskap, utbildad personal både på beställarens och byggbranschens sida, och delvis även tekniska lösningar eller problem i tillgång till miljövänliga byggmaterial. Det tillkommer att Sverige även i vanliga fall har höga byggkostnader, faktiskt Europas högsta. Exempelvis har materialkostnaderna ökat mer än konsumentprisindex de senaste 5-10 åren. Därför väljer många att avstå åtgärder som leder till ytterligare fördyringar av byggandet. Speciellt i de mindre kommunerna är byggekonomin mycket kärvt vilket kan begränsa utrymmet för förhöjda produktionskostnader.

Utöver detta saknas det i många fall morötter för ett långsiktigt tänk. En nyckelfråga är om det råder en helhetssyn som tar hänsyn till sambandet mellan högre produktionskostnader och lägre driftskostnader. Så är inte alltid fallet, delvis pga. kraven på den kommunala ekonomin (t.ex. balanskrav). Ett annat problem är att det inte alltid är möjligt att kunna visa för den avdelningen som står för byggkostnader att de lägra driftskostnader senare kommer dem tillgodo, t.ex. genom att energikostnader ingår i en totalhyra. Dessutom fungerar ofta injustering och uppföljning av system dåligt så att det är svårt att visa att en satsning på energismarta lösningar har varit lönsamt.

Detta får ses mot faktumet att det inte finns några generella subventioner eller bidrag som är skräddarsydd för hållbart byggande på lågenergi- eller passivhusstandard.

Den kommunala finansieringen i Sverige²

I Sverige ligger ansvaret för stora delar av den offentliga verksamheten på kommunal nivå. Internationellt sett har svenska kommuner en hög grad av självbestämmande och kommunalskatten står för ungefär 70 procent av kommunens inkomster. Staten bestämmer vad kommunerna får ta ut skatt på. Sedan bestämmer varje kommun själv hur stor kommunalskatten ska vara och hur pengarna ska fördelas.

Kommunerna får också statsbidrag från staten. Bidragen utgör i genomsnitt ca 15 procent av kommunernas totala inkomster. Vissa statsbidrag är allmänna, andra får bara användas inom särskilda områden som staten pekar ut. Kommunen tar också betalt för en del tjänster, till exempel inom äldreomsorg. Det finns två huvudsakliga motiv för statsbidrag. Det första motivet baseras på en obalans mellan decentraliserade utgifter och intäkter. Denna obalans gör att staten måste bidra till finansieringen av kommunerna. Det andra motivet baseras på en obalans mellan kommunerna. Staten måste se till att det sker en utjämning mellan kommunerna.

I praktiken används dessutom statsbidrag som ett policyinstrument av centrala beslutsfattare för att påverka de kommunala besluten. Ett exempel är det statliga stöd för lokala investeringsprogram för en ekologisk hållbar utveckling som existerade i slutet av 1990-talet och i början på 2000-talet. 1997 inrättades ett fyra

² Källa: Statliga bidrag till kommunerna – i princip och praktik. Matz Dahlberg & Jørn Rattsø. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2010:5

år långt statsbidragsprogram efter ett förslag från Delegationen för en ekologiskt hållbar utveckling. Enligt beslutet skulle regeringen inrätta ett speciellt bidragssystem för att stödja lokala investeringsprogram för en ekologiskt hållbar utveckling samt för att öka sysselsättningen i kommunerna. Tanken bakom detta stödprogram var att det är på den lokala nivån som kunskapen om miljöproblemen finns och därmed även de bästa lösningarna.

Under senare tid har man sett mer negativt på denna typ av bidrag, så som det redovisas i den "Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2010:5", där följande problem tas upp: "Det är särskilt tre typer av problem som är relevanta för temporära insatser av detta slag. För det första kommer förväntningarna om ett framtida öronmärkt statsbidrag motivera kommunen att skjuta upp de egna insatserna i väntan på det temporära bidraget. Politikernas diskussion om ett framtida statsbidrag kan hålla tillbaka den aktivitet politikerna själva önskar främja. För det andra kan kommunen hamna i långsiktiga budgetbalansproblem på grund av expansionen av tjänsteutbudet baserat på temporära bidrag. Investeringar i kommunala utbud kommer att dra på sig långsiktiga driftsutgifter, utgifter som sträcker sig längre än perioden med statsbidrag. De har förändrat sin utgiftsstruktur, men måste anpassa sig till den långsiktiga budgetram som de hade innan det temporära statsbidraget.

För det tredje kan kommuner som själva har gett hög egen prioritet till den tjänst som ska få bidrag komma att bli straffade. Statsbidraget ger typiskt stöd till utbyggnad av nytt utbud och kommuner som redan har etablerat detta utbud kommer i mindre utsträckning kunna utnyttja det temporära statsbidraget."

Rapporten hänvisar även särskilt till en hypotes som säger att regeringen brukar ge mer bidrag till regioner där det finns många egna supporters. Två forskare (Dahlberg och Johansson) har 2002 testat denna hypotes genom att använda sig av just detta statsbidragsprogram "Statligt stöd för lokala investeringsprogram för en ekologisk hållbar utveckling". De finner starkt stöd för hypotesen att regeringen utnyttjade sin makt över det speciellt utformade ekologiska statsbidragsprogrammet för att köpa röster.

Sammanfattningsvis saknas det i nuläget politiskt stöd att från Statens sida inrätta generella och stora bidragssystem för hållbart byggande på kommunal nivå som en policy instrument.

Status-quo olika finansieringsmodeller inom energi i Sverige

Vita certifikat³

Vita certifikatsystem syftar till genomförande av energieffektiviseringsåtgärder. Systemet innebär att den som genomför sådana åtgärder blir berättigad till vita certifikat i förhållande till åtgärdernas bedömda effekt i termer av besparingar. Efterfrågan på vita certifikat skapas genom att kvotpliktiga aktörer är skyldiga att inneha en mängd vita certifikat som motsvarar det beting de ålagts (kvotplikt). Priset på certifikaten avgörs av tillgång och efterfrågan på certifikaten.

Frankrike är ett exempel för ett land som har infört Vita Certifikat, och då kommuner har möjlighet att genom detta system finansiera hållbara energilösningar på byggnadssidan (se också MountEE Report Best Practice).

Regeringen - baserande på Energimyndighetens utlåtande - anser dock att ett system för vita certifikat inte bör införas i Sverige. De främsta argumenten är:

- Sveriges energipolitik bygger på energimarknader där styrmedel syftar till att ta bort marknadsmisslyckanden, exempelvis EU:s handelssystem men också t.ex. energimärkning. Vita certifikat syftar inte till att hantera något marknadsmisslyckande som inte redan hanteras av något annat styrmedel.
- För att vita certifikat ska vara ett samhällsekonomiskt effektivt styrmedel behöver det så kallade energieffektiviseringsgapet kunna bestämmas, det vill säga hur mycket energianvändningen skulle effektiviserats om alla marknadsmisslyckanden vore till fullo korrigerade. Energimyndigheten anser att det inte är möjligt att definiera ett sådant gap.
- Vita certifikat premierar genomförande av åtgärder, inte effekt på energianvändningen per se. Det är den bedömda effekten av dessa åtgärder som ska summeras till den kvot som den kvotpliktige ålagts. Ofta är den bedömda effekten ett schabloniserat värde. Det finns därför en skillnad mellan reell effekt och certifierad effekt.
- Vita certifikat som omfattar eleffektivisering kommer att påverka och påverkas av EU ETS och elcertifikat. Energimyndigheten bedömer det som osannolikt att vita certifikat kan hållas additionella till dessa styrmedel. Vita certifikat riskerar även att överlappa både energiskatter och bidrag.
- Vita certifikat har små möjligheter att kostnadseffektivt bidra till de klimat- och energipolitiska målen för år 2020.

³ Källa: Energimyndigheten: Vita certifikat. Erfarenheter från några europeiska länder och en behovsanalys för Sverige utifrån de klimat- och energipolitiska målen för år 2020, ER 2010:34

Energitjänster, särskilt EPC

Energitjänsternas nuvarande status i Sverige är positiv med fungerande energitjänsteavtal inom samtliga samhällssektorer. Samtidigt återstår en hel del marknads-, informations- och regeltolkningsarbete innan tjänsternas fulla potential kan nyttjas. Både offentliga och privata fastighetsägare önskar mer prestandabundna leverans- och avtalsförhållande. De är dessutom intresserade av att kunna skapa nytt investeringsutrymme genom att kunna tillgodoräkna sig framtida besparingspotentialer.

Många kommuner har bl.a. valt att använda sig av EPC-modellen som energitjänst. EPC står för Energy Performance Contracting. Det är en funktionsupphandling av energibesparing med prestandagaranti. Detta innebär att entreprenören har ansvar för slutresultatet och garanterar en viss energibesparing som gäller under hela kontraktstiden. EPC säkerställer att den investering som görs verkligen ger det tänkta resultatet. Besparingarna kan dessutom oftast bli större än den garanterade, eftersom entreprenören garanterar en minsta besparing. Om besparingen inte uppfylls, blir entreprenören beställaren återbetalningsskyldig.

EPC har visat sig vara en bra möjlighet att utnyttja energieffektiviseringspotentialer i de kommunala fastigheter, dock inte som ett instrument för att finansiera långsiktiga satsningar på innovativa och ambitiösa lågenergi- eller passivhusprojekt. Energipriset i Sverige är fortfarande för lågt och bidrag saknas för att sådana projekt är tillräckligt lönsamma för att möta vinstkraven från contractors sida.

Stödsystem förproduktion av förnybar energi

Elcertifikat är ett ekonomiskt stöd för producenter av förnybar el och har funnits i Sverige sedan år 2003. För varje producerad megawattimme (MWh) förnybar el kan producenterna få ett elcertifikat av staten. Elproducenterna kan sedan sälja elcertifikaten på en öppen marknad där priset bestäms mellan säljare och köpare. Elcertifikaten ger på så sätt en extra intäkt till den förnybara elproduktionen, utöver den vanliga elförsäljningen. Köpare är aktörer med så kallad kvotplikt, främst elleverantörer. Elleverantörer samt vissa elanvändare inkl. elintensiva industrier är kvotpliktiga enligt lagen om elcertifikat. De måste köpa en viss andel elcertifikat i förhållande till sin elförsäljning eller elanvändning. Kvotplikten ligger vid 13.5% år 2013 och ökar stegvis. Kvotnivåerna är fastställda till och med år 2035.

Under en längre tid pågår dessutom en diskussion, om ett system för s.k. nettodebitering bör införas, där hushållen ska få sälja el ut på nätet när de har överskott och köpa tillbaka till samma pris när de har underskott. Aktuellt föreslår Regeringens dock i en utredning ett system med ett energiskatteavdrag för de som installerar solceller eller vindkraftverk på den egna gården eller taket.

Regeringen har också valt att inte stödja nya bindande mål om förnybar energi och energieffektivisering för 2030 på EU nivå, utan vill att detta ska utredas vidare. Detta trots att regeringen samtidigt konstaterar att de bindande målen för 2020 har bidragit till den snabba utvecklingen av förnybar energi inom EU.

Under den nuvarande lagstiftningen och kvotsystem finns det lite incitament för kommuner att satsa extra på användning av förnybar energi i innovativa byggprojekt. Regeringen anser också, att Sverige redan idag har en hög andel förnybara energikällor i energianvändningen, och tillämpar generella styrmedel för att stödja tillförsel och användning av energi från förnybara energikällor, ställer krav i regelverket om energideklarationer avseende analys av alternativa energiförsörjningssystem samt ger relativt fördelaktiga villkor i Boverkets byggregler för värme och kylsystem som drivs med energi från förnybara energikällor. Mot denna bakgrund anses Sverige uppfylla de krav som ställs avseende förnybar energi i nära-nollenergibyggnader.

Finansieringsbidrag inom hållbart byggandet och förvaltandet

Lågan program

LÅGAN beviljar stöd till demonstrationsprojekt och regionala/lokala samverkansinitiativ. Programmet fokuserar också på att ge stöd till idéutveckling genom att utvärdera och sprida information från demonstrationsprojekt. LÅGAN ska

- stimulera till energieffektiv ny- och ombyggnad,
- synliggöra en nationell marknad för byggnader med låg energianvändning,
- bidra till ett brett nationellt utbud av leverantörer av produkter och tjänster

Energimyndigheten finansierar 40 procent av LÅGAN. Programmet koordineras och administreras av Sveriges Byggindustrier. Programmet startade 2010 och är femårigt.

LÅGAN erbjuder följande stödprogram:

1) Implementeringsstöd

LÅGAN ger stöd till implementeringsprojekt som syftar till att ta fram olika hjälpmedel som behövs för att ställa om aktörer från att jobba med demonstrationsprojekt mot en mer ordinarie och utökad implementering av lågenergihus. Här medverkar företag (till exempel byggherrar, entreprenörer, produkttillverkare m.m.) med naturaresurser och finansiella medel.

2) Demonstrationsstöd till byggprojekt

LÅGAN erbjuder demonstrationsstöd till byggprojekt som vill gå före och visa på utvecklingsmöjligheter för byggnader med låg energianvändning. Stödet ska främja och följa upp utvecklingen av lågenergibyggnader.

3) Samverkansstöd för nätverkande

LÅGAN erbjuder stöd till regionala/lokala samverkansinitiativ. Initiativen ska genom nätverkande ha en tydlig avsikt att gå före och främja utvecklingsmöjligheter för byggnader med låg energianvändning.

Statligt stöd till energieffektivisering i kommuner och landsting

Energieffektiviseringsstödet innebär ett ekonomiskt stöd till kommuner och landsting motsvarande ungefär en halvtidstjänst. Pengarna får användas till strategiskt och systematiskt arbete med energieffektivisering i den egna organisationen. Kommuner och landsting som har beviljats stöd ska varje år rapportera till myndigheten om energieffektiviseringsarbetet för föregående år. Kommunen eller landstinget ska förbinda sig att

- fastställa en strategi för energieffektivisering,
- aktivt arbeta för att genomföra strategin, och
- genomföra minst två av de åtgärder som framgår av förordningen (2009:893) om energieffektiva åtgärder för myndigheter.

Programmet avslutas 2015-03-31 och i dagsläget är tyvärr ingen fortsättning planerat. Programmet ska efterföljas med ett klimatinvesteringsprogram för kommuner och landsting vilket ska ge möjlighet för bidrag till energieffektiv nybyggnation och renovering. Detaljerna är ännu inte bestämda.

Förmånliga lånevillkor

Sparbanken Nord har tagit fram ett speciellt erbjudande om förmånliga lånevillkor för de som vill bygga på ett speciellt utvecklingsområde i Piteå kommun (Lusthusbacken).

Hittills har inga fler pilotprojekt genomförts.

Stöd för innovativt byggande av bostäder för unga

Regeringen har beslutat att införa ett nytt stöd för att främja innovativt byggande av bostäder för unga. Stödet gäller från den 1 juni 2013 och är på totalt 50 miljoner kronor. Stödet hanteras av Boverket och får gå till åtgärder som innebär utveckling eller användning av en ny eller väsentligt förbättrad vara, tjänst eller process och som främjar ett innovativt byggande för att öka utbudet av bostäder för unga.

Det finns inga erfarenheter än så länge med detta stöd, men det kan finnas möjligheter att söka stöd även för energisnåla och därmed innovativa lösningar.

Nytt stöd för hållbara byggnader

Totalt 120 miljoner kronor avsätts för en satsning på Nära-Nollenergibyggnader under perioden 2014-2016. Syftet är att bredda kunskapen om att bygga med den mest energieffektiva tekniken på marknaden, för att visa att den verkligen fungerar. Utöver energiaspekterna ska även alla andra tekniska funktionskrav på byggnader beaktas. Satsningen avser demonstration av nybyggnation, ombyggnation och renovering. Stödet omfattar huvudsakligen merkostnader för ökad kunskapsutveckling, enhetlig uppföljning, utvärdering och analys. Satsningen föreslås omfatta flerbostadshus, lokaler och nyproduktion av småhus. De erfarenheter man får genom programmet kommer ligga till grund för de nya energikrav som ska gälla alla nya byggnader från 2021.

Utbildningskampanj för energieffektivt byggande

Aktörer inom svensk byggindustri har tillsammans med Energikontoren Sverige startat ett samarbete för att ta fram en utbildning för energieffektivt byggande. Energimyndigheten finansierar satsningen med 4,6 miljoner kronor. Med allt högre energikrav på byggnader och det faktum att byggnader står för 30 procent av energianvändningen i Sverige, behöver många av Sveriges byggnadsarbetare och installatörer stärka kompetensen ytterligare. Sveriges Byggindustrier, WSP, NCC, SP, EIO, VVS Företagen, Teknologisk Institut, Passivhuscentrum och Energikontoren Sverige ska utveckla utbildningskonceptet. En samordnad kompetenshöjning görs genom att man tar fram undervisningsmaterial men också utbildar handledare som i sin tur ska utbilda hantverkare och installatörer ute på byggarbetsplatserna. Satsningen har bakgrund i EU-projektet Build Up Skills Sverige som genomfördes 2011-2013 i syfte att identifiera kompetensbehovet för byggsektorn och ta fram en handlingsplan för vidareutbildning. Sverige har efter avslutat projekt fått ytterligare medel fram till 2017 för projektet Build Up Skills Swebuild. Projektet Swebuild stöts av ett stort antal organisationer i byggbranschen bland annat Energimyndighetens beställargrupper BeBo och Belok, Byggmaterialindustrierna, Boverket, Skanska, Swedisol och Byggherrarna.

Urval metodik och verktyg för att främja hållbart byggandet och förvaltandet

BELOK, Beställargruppen för lokaler

Belok:s som startades av Energimyndigheten uppdrag är att vara en objektiv part bland fastighetsägare för att driva utvecklingsprojekt med energieffektivisering och miljöfrågor som gemensamma nämnare. Gruppens 16 medlemmar är stora fastighetsägare på offentliga och privata sidan.

- Belok:s totalprojekt är en metodik för att paketera alla identifierade energibesparingsåtgärder i en fastighet så att åtgärderna tillsammans uppfyller ett bestämt lönsamhetsvillkor. Härigenom genomförs fler åtgärder än om enbart de lägst hängande frukterna genomförs. Beräkningar och genomförda projekt indikerar att totalprojekt med lönsamhet kan halvera behovet av el och värme i fastigheterna.
- BELOK LCC: Ett verktyg för kostnads- och energiberäkningar för alternativa investeringar, så kallade livscykelkostnader.
- BELOK BV2Arch: Hjälper användaren att, i ett mycket tidigt skede av byggprocessen, grovt kunna jämföra olika arkitektförslag ur energisynpunkt.
- BELOK Värmeåtervinning: Visar hur olika faktorer (utetemperatur, värmeåtervinningens temperaturverkningsgrad, frånlufttemperatur, vald tillufttemperatur och drifttider) påverkar behovet av värmning av tilluften, fläktarnas elbehov samt årskostnaden för värme och el.
- BELOK Driftanalys: Hjälper fastighetsägaren att sköta driften energieffektivt. Intrimmade tekniska system, som drivs energisnålt, är nyckeln till en energieffektiv fastighet. För att lyckas behöver driften kunna följas med hjälp av intensiv trendloggning - och en programvara med vars hjälp informationen kan analyseras behövs.

BeBo, Beställargruppen bostäder

BeBo, Energimyndighetens beställargrupp för energieffektiva flerbostadshus, är ett nätverk av bostadsfastighetsägare med Energimyndigheten som finansiär.

Huvudinriktningen är att minska beroendet av energi i form av värme och el i flerbostadshus och att därmed minska påverkan på miljön. BeBos aktiviteter ska genom en samlad beställarkompetens leda till att energieffektiva system och produkter tidigare kommer ut på marknaden.

BeBos verksamhet har bedrivits inom bland annat områdena kyl/frysar, tvätt- och torkutrustning, ventilationssystem, fläktaggregat för befintliga hus, trapphusbelysning, matberedning, motorvärmare, elmotorer samt individuell mätning och debitering av värme och varmvatten. Reduceringar av energi och årskostnader på 30-50 procent har uppnåtts för enskilda produkter, vilket i hög grad inspirerat till nyutveckling.

Sveby

Sveby betyder "Standardisera och Verifiera Energiprestanda i Byggnader" och är ett utvecklingsprogram som drivs av bygg- och fastighetsbranschen. Programmet riktar sig till aktörer i de olika branscher som berörs av hur byggnaders energiprestanda definieras och verifieras, som till exempel fastighetsägare, exploatörer, entreprenadföretag och konsulter. Boverkets BBR-krav på energiprestanda och uppföljning leder till ett behov av bättre kontroll av hur mycket energi en byggnad förväntas använda och sedan faktiskt använder. I Sveby-programmet fastställer

bygg- och fastighetsbranschen standardiserade brukardata för beräkningar och hur verifiering av energiprestanda skall gå till. Man kan förenklat säga att branschen fastställer en "körcykel" och mätmetoder för byggnader på liknande sätt som fordonsbranschen gjort för bilars bränsleförbrukning. Det ger möjlighet att ge kunder ett enkelt och enhetligt svar på hur mycket energi som går åt i huset. Det underlättar också för byggherrar att beskriva och följa upp sina krav.

Strategiskt betänkande avseende fokus på finansiering inom MountEE projekt

Hållbart byggande i lågenergi- eller passivhusstandard upplevs fortfarande som ekonomiskt riskfyllt i Norrbotten och Västerbotten, och det finns bara ett fåtal exempel på lågenergi- eller passivhuslösningar på offentliga byggnader. Kommuner som ändå bestämmer sig att våga satsa på ambitiösa hållbara byggprojekt möter olika problem, som t.ex. brist på kunskap och utbildad personal både på beställarens och också byggbranschens sida, men även delvis tekniska problem pga. det speciella klimatförhållanden i Norra Sverige samt brist på miljövänliga byggmaterial.

Dessa problem leder till högra byggkostnader som idag inte kompenseras genom generella bidragsprogram från statens eller regionens sida. Det är inte heller att vänta att situationen förändras avsevärt under de närmaste åren. Denna bedömning görs av den regionala referensgruppen i MountEE projektet. De program som finns är inte alls tillräckliga för att få fart på det hållbara byggandet och det saknas stöd för att utveckla dem i någon större omfattning till generella och mer generösa bidrag.

Däremot anser MountEE referensgruppen att det ligger en större potential i att utveckla verktyg för kommuner för att använda sig av LCC-tänket, dvs. ta hänsyn till de totala kostnader inkl. driftskostnader. Det är viktigt att övertyga framförallt den kommunala politiken båda av vikten för ett långsiktigt tänk och möjligheter att omsätta detta i praktiken: En minskad energiförbrukning leder till minskade kostnader driften av en fastighet och har en positiv effekt på driftnettot så länge kapitalkostnaderna understiger besparingen. Även fastighetsvärdet är kopplat till driftnettot och därmed borde kommuner genomföra alla ekonomiskt försvarbara effektiviseringsåtgärder.

Finns den politiska viljan att prioritera hållbara byggnader öppnas nya möjligheter. Detta anses också vara den strategin som leder framåt också långsiktigt. Bara om lågenergi- och passivhuslösningar visar sig vara ekonomiskt hållbart kommer en långsiktig förändring att ske inom det offentliga byggandet i Norra Sverige.

Referensgruppen beslutade därför att prioritera inom MountEE projektet

- (vidare)utveckling av verktyg och investeringmått som hjälper till att få en helhetsbild av kostnader och öppnar upp för att prioritera den långsiktiga lönsamheten istället för det kortsiktiga kassaflödet;
- Förmedla kunskap om den långsiktiga lönsamheten till den kommunala politiken samt beslutsfattare på tjänstemannaväg, **vilket genomfördes via utbildningar, seminarier och kurser (se WP5).**
- Utveckla modeller och rekommendationer för att möjliggöra för kommuner att allokera byggkostnader såsom vinster genom lägre driftskostnader till samma avdelning samt att synliggöra tilldelningen. Detta kräver bra uppföljningsmodeller för energiförbrukning.
- De ovan nämnda instrument (Belok, BeBo, Sveby) kan ses som startpunkt i detta arbete.

Evaluering av finansieringsbidrag och förbättringsförslag

Lågan

Styrkor:

- Bra att programmet bygger på en koppling mellan Sveriges Byggindustrier, Energimyndigheter och regionala aktörer;
- Programmet har hjälpt till att växla upp pengar men framförallt att inspirera till ytterligare aktivitet som t.ex. grundande av Passihuscentret i Västra Götaland och nätverksbildning;
- Fokus på analys och utvärdering av projekt, något som oftast saknas.

Svagheter:

- Bara ett fåtal av alla möjliga aktörer har sökt stödet;
- Bidrag för demonstrationsprojekt är lågt med 25 % av merkostnader, dessutom krävs det mycket administration;
- Det saknades incitament att verkligen bygga något nytt, det är snarare ett verktyg för att göra planerade projekt bättre och mer lönsamt.

Förbättringsförslag:

- Involvera fler regioner, både ang. medfinansiering och medlemskap i styrelse
- Anpassa programmet till de olika förutsättningarna i de olika regionerna;
- Satsa mer på att sprida information via olika kanaler;
- Skapa fler länkar till andra projekt och program, t.ex. Built Up Skills
- Höja bidrag till demonstrationsprojekt till minst 75 % of merkostnader;
- Alla regioner ska bidra till finansiering samt att skapa egna kompletterande initiativ i den egna regionen

Bedömning av potentialen och av chansen att uppnå en förbättring

- Fortfarande oklart om programmet ska fortsätta;
- Ingen översyn planerad än så länge
- Varken Norrbotten eller Västerbotten är involverade än så länge men en kartläggning av lågnenergibyggnader i båda länen har genomförts i samarbete med Nenet.
- Chansen att uppnå förbättringar bedöms som liten.

Genomförda aktiviteter till februari 2015

- Diskussion om förbättringsförslag under workshopen 21 november 2013 i Luleå;
- Uppföljning av workshopen med syfte till att genomföra gemensamma aktiviteter ang. LCC and Belok.

Statligt stöd till energieffektivisering i kommuner och landsting

Styrkor:

- Alla svenska kommuner har numera möjlighet att jobba strategiskt med energieffektivisering i de egna fastigheterna;
- Programperioden är 5 år och ger därmed möjlighet att faktiskt bygga upp nya strukturer utan att lägga ner mycket tid på att söka nytt varje år;
- Skapa möjlighet för benchmarking, eftersom alla kommuner följer samma rapporteringsmall;
- Stöd till Länsstyrelserna skapa möjlighet för att skapa regionala nätverk.

Svagheter:

- Varje kommun bestämma en egen ambitionsnivå som kan vara ganska lågt;
- Inte nödvändigtvis fokus på omfattande eller långsiktiga satsningar, kan vara på low hanging fruits;
- Inga investeringspengar;
- En halvtidstjänst kan vara för lite för att verkligen skapa något nytt och innovativt inom hållbart byggande/nära-nollenergibyggandet

Förbättringsförslag:

- Kommuner ska behöva uppfylla en minimi-nivå för att få stödet;
- Mer fokus på NNE byggnader med egen inrapportering kring detta;
- Koppla utbildning inom NNE till stödet;
- Skapa möjlighet att få lättare tillgång även till investeringspengar för deltagande kommuner med ambitiöst strategi eller mål.

Bedömning av potentialen och av chansen att uppnå en förbättring

- Alla regioner är involverade och har därmed möjlighet att påverka;
- Programmet kommer förmodligen att fortsätta efter 2014: **Den nya regeringens beslut är tyvärr att inte förlänga programmet. Ett nytt klimatinvesteringsprogram är under utarbetning.**

Genomförda aktiviteter till februari 2015

- Diskussion om förbättringsförslag under workshopen 21 november 2013 i Luleå;
- Samarbete med Länsstyrelsen för att lobba för förbättringsförslag även på nationell nivå;
- Uppföljning av workshopen med syfte till att genomföra gemensamma aktiviteter ang. LCC and Belok.
- **Samarbete med SKL Sveriges kommuner och landsting och SEKOM Sveriges Ekokommuner för planering av det nya klimatinvesteringsprogrammet.**

LCC

Styrkor:

- Används redan i större grad än i andra regioner i Sverige
- Erfarenheter är positiva, de som använder LCC använder det regelbundet
- Beslutsunderlaget blir bättre, investeringar mer hållbara
- Verkyget marknadsförs på nationell nivå. Nationella standard finns för vissa varor.

Svagheter:

- Kräver mer och ny kunskap
- Kräver viss erfarenhet och antaganden som inte alltid är lätta att göra.
- Standard finns inte för alla varor och tjänster.
- Kräver mer tid än enklare beräkningsmodeller

Bedömning av potentialen och av chansen att uppnå en förbättring

- Kommunala bostadsbolag och kommuner ska vara med i tränings, ett speciellt målgrupp är politiker.
- Genom en gedigen informations- och utbildningsinsats ska 6 av 29 kommuner använda LCC-calculations.

Förbättringsförslag och genomförda aktiviteter till februari 2015:

Arbetet med metoden har diskuterats med RCC, energigruppen och i enskilda samtal med kommunernas bostadsbolag. De av projektet föreslagna åtgärder för att främja metoden har utvidgats och omfattar:

- Diskussion om förbättringsförslag under workshopen 21 november 2013 i Luleå;
- Göra verktyget mera mainstream och till en naturlig del i beslutsprocessen hos bostadsbolag och kommunala fastighetsförvaltningar. Detta görs genom enskilda samtal, lätt tillgänglig informationsmaterial och utbildningar/workshops.
- Informationssatsning som innehåller utbildningar, filmer och workshops. Utbildningar ska genomföras i samband med pilot-projekten.
- Användning i pilotprojekten för att sprida erfarenheter.
- Möte med regionala myndigheter och statliga energimyndigheten för att diskutera hur LCC kan integreras i befintliga program och hur kommuner som använder LCC strategiskt i sitt utvecklingsarbete kan få extra stöd.
- **Presentation av resultaten bl.a. på seminariet i Skellefteå 3-5 december 2014 och utbildningen i lågenergihusteknik i Luleå 13-15 januari.**

BELOK-totalmetoden

Styrkor:

- Är ett sätt att hitta bästa renoveringsåtgärder på lång sikt.
- Undviker kortsiktiga, till synes billiga, renoveringsåtgärder.
- Verktyget marknadsförs på nationell nivå. Erfarenheter och utveckling sker på nationell nivå

Svagheter:

- Ny modell med liten erfarenhet
- Kräver viss erfarenhet och utbildning.
- Används av få, erfarenhetsutbytet är begränsad

Förbättringsförslag:

- Göra verktyget mera mainstream och till en naturlig del i beslutsprocessen i renoveringar. Detta kommer att göras genom att testa metoden på ett konkret objekt, utvärdera erfarenheter och sprida erfarenheter genom workshop och rapporter.

Bedömning av potentialen och av chansen att uppnå en förbättring

- Alla kommunalägda bostadsbolag och fastighetskontor känner till BELOK

Förbättringsförslag och genomförda aktiviteter till februari 2015:

Arbetet med metoden har diskuterats med RCC, energigruppen och i enskilda samtal med kommunernas bostadsbolag. De av projektet föreslagna åtgärder för att främja metoden har utvidgats och omfattar:

- Diskussion om förbättringsförslag under workshopen 21 november 2013 i Luleå;
- Utveckling av lätt tillgänglig informations- och utbildningsmaterial tillsammans med alla involverade partner i MountEE och IG Passivhus Sverige.
- Uppföljning av workshop idéer och resultat.

Förmånliga lånevillkor

Modellen om förmånliga lånevillkor är mest intressant för privata hushåll i den nuvarande ekonomiska situationen. Kommuner har andra möjligheter för att få billiga lån. Därför utreds dessa inte vidare, men Sparbanken kommer att bjudas in till workshopen 21 november i Luleå.

Stöd för innovativt byggande av bostäder för unga

Det finns inga erfarenheter än så länge med detta stöd, men det kan finnas möjligheter att söka stöd även för energisnåla och därmed innovativa lösningar. Nenet kommer tillsammans med den regionala referensgruppen att utvärdera erfarenheter.

Nytt stöd för hållbara byggnader

Det finns inga erfarenheter än så länge med detta stöd. Nenet kommer tillsammans med den regionala referensgruppen att utvärdera erfarenheter samt att rapportera in erfarenheter från Norrbotten och Västerbotten till Regeringen och Energimyndigheten allt eftersom utlysningar och projekt kommer.